שבועות שתים פרק שלישי שבועות כז.

מתני' שהיה כדין שיהא חייב. הנשבע לקיים ולא קיים: כדברי רבי יהודה בן בתירא גרס' ולא גרס' דברי רבי יהודה. והכי קאמר נשבע לקיים ולא קיים פטור אפילו לדברי ר' יהודה בן בתירא היה כדין לחייבו: **שלא עשה בה לאו הכן.** והקרא כתיב[1] להרע או להיטיב:

מתני' [1]נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטור [2]לקיים ולא קיים פטור שהיה בדין שיהא חייב כדברי ר' יהודה בן בתירא א"ר יהודה בן בתירא מה אם הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני הרי הוא חייב עליו מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור: **גמ'** ת"ר [3]יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יהא חייב ת"ל [4]להרע או להיטיב [5]מה הטבה רשות אף הרעה רשות אוציא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שהוא פטור יכול נשבע לקיים את המצוה ולא קיים שיהא חייב ת"ל להרע או להיטיב מה הרעה רשות אף הטבה רשות אוציא נשבע לקיים את המצוה ולא קיים שהוא פטור [6]יכול נשבע להרע לעצמו ולא הרע יכול יהא פטור ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות [7]אביא נשבע להרע לעצמו ולא הרע שהרשות בידו יכול נשבע להרע לאחרים ולא הרע שיהא חייב ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות [8]אוציא נשבע להרע לאחרים ולא הרע שאין הרשות בידו מנין לרבות הטבת אחרים ת"ל או להיטיב [9]ואיזו היא הרעת אחרים אכה את פלוני ואפצע את מוחו וממאי דקראי בדבר הרשות כתיבי דלמא בדבר מצוה כתיבי לא ס"ד דבעינן הטבה דומיא דהרעה והרעה דומיא דהטבה דאקיש הרעה להטבה מה הטבה אינה בביטול מצוה אף הרעה אינה בביטול מצוה הרעה גופה הטבה היא ואקיש הטבה להרעה מה הרעה אינה בקיום מצוה אף הטבה אינה בקיום מצוה הטבה גופה הרעה היא אי הכי בדבר הרשות נמי לא משכחת לה אלא מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים ש"מ בדבר הרשות כתיבי דאי ס"ד בדבר מצוה כתיבי השתא הרעת אחרים איתרבי הטבת אחרים מיבעיא והאי או מיבעי ליה לחלק לחלק לא צריך קרא הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר [10]דתניא [2]איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו ולא אמו אמו ת"ל [2]אביו ואמו קלל [11]אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשי' ר' יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחר בפני עצמו

לקיים המצוה פטור שהיה בדין שהוא חייב דברי ר' יהודה בן בתירא. נקוטינהו גורס כדברי ר' יהודה בן בתירא ולא גרס דברי משום דנמתני' קתני פטור ולר' יהודה בן בתירא הוי חייב כדקתני לקמן נמתניתין ולריב"ל היה נראה לקיים גירסת הספרים דמודה ר' יהודה בנשבע שלא לאכול בגילה ואכל דפטור דאין איסור חל על איסור ועיל (ד' כג:) נמי פריך גבי גילה מושבע ועומד מהר סיני הוא משמע דליכא מאן דפליג ודוקא בלקיים המצות כגון ליבש בסוכה או לאכול מצה מחייב ר' יהודה וטעמא כדאמר בנדרים (ד' ח.) מנין שנשבעין לקיים המצות שנא' נשבעתי ואקיימה וה"נ מחייב עליה קרבן [9] והכי איתא בירושל' דבשלא אוכל בגילה ואכל מודה רבי יהודה דפטור דאי איתא לא חייב ליתני לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן והן כלאו תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן והן כלאו פי' הן כלאו שאוכל בגילות כמו שלא אוכל בגילות אלא ודאי מודה רבי יהודה בן בתירא דפטור והשתא גרסי' דברי ר' יהודה בן בתירא דהכל מדר' יהודה בן בתירא וה"פ לקיים מצוה פטור דהיינו שלא אוכל בגילות ויש מקום שבדין חייב כגון ליבש בסוכה דברי רבי יהודה בן בתירא: **מצות** שמושבע עליה מהר סיני. פירוש מהאי טעמא נמי אמאי אין איסור חל על איסור ואי משום דילפינן בפרק כל הבשר (חולין דף קיג:) מומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת וילפינן מינה דהכא נמא שאכל תרומה טמאה פטור אם כן היכי עביד קל וחומר נימא איסור שאינו חל על איסור יוכיח:

ת"ל להרע או להיטיב. הך דרשא לא אתיא כר"ע דלדידיה אמר לעיל (דף כו.) דדרש בריבוי ומיעוטי ומאי מיעטו מיעטו דבר מצוה:

מה הטבה רשות. פירוש שאינה בביטול מצוה והכי מפרש לה לקמן: **אביא** נשבע להרע לעצמו. כולי הך בנא לא צריכא אלא לאשמועינן דאדם רשאי לאכול בעצמו דפלוגתא היא בהמוכל (נ"ק דף לא:): **נשבע** להרע לאחרים. הך בנא נמי לא צריכא ומשום סיפא דבעי לרבויי הטבת אחרים נקט לה: **דלמא** בדבר מצוה כתיבי. פי' אף בדבר מצוה אכל אין לפרש דלמא בדבר מצוה לחוד כתיבא מדקאמר לקמן אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיבי מאי מיעטו ולימא דמיעטו דבר הרשות אלא פשיטא ליה להש"ס דבדבר הרשות כתיב להרע ולהיטיב משמע נמי בהרעת הגוף ובהטבת הגוף: **דלמא** בדבר מצוה כתיבי. קראי להרע כגון לא אוכל מצה שהיא הרעה גמורה שמרע לגופו ולנפשו ולהיטיב כגון

אוכל מצה שהיא הטבה גמורה שמטיב לגופו ולנפשו: **אי** הכי בדבר הרשות נמי לא משכחת לה. פירוש דבדבר הרשות משכחת לה שפיר הרעה דומיא דהטבה והטבה דומיא דהרעה מה הטבה שאינה בביטול מצוה ומותר לעשות דאל"כ לאו הטבה היא אף הרעה שאינה בקיום מצוה ומותר לעשות כגון לא אוכל ככר זו ומה הרעה שאינה בקיום מצוה שאין מוכח לעשות אף הטבה כן כגון אוכל ככר זו דמה לנו להקיש לגמרי עד שיקשה הטבה גופה הרעה היא הרעה גופה הטבה היא כיון שאנו מוצאין להשוותם: **מדאיצטריך** או לרבות הטבת אחרים. פירוש אי"כ למה להו לרבנן למימר במתני' תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן תיפוק ליה דלהרע לא מיירי בדבר מצוה מדאיצטריך לו לרבות הטבת אחרים והטבה דומיא דהרעה דבדבר הרשות ולאו פירכא היא דניחא דקיוס מצוה לא כתיב הכא מ"מ נילף מקל וחומר: עד

אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל. אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה כו':

מסורת הש"ם

1) (נדרים נח) לעיל כה:, 2) (נדרים נח:), 3) (כ"ק לא:), ד) (שם), ה) (שם), 1) כ"מ לד: סנהד' סו. פה: חולין עח: [כ"מ לא: יומא מ: מנחות 5: לא.], 1) (ויקרא ה:), מ) [דף פה:].

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתָיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה:
ויקרא ה ד

2. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ:
ויקרא כ ט

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לקיים וכו' והכי איתא בירושלמי. עיין לעיל דף כ ע"ב תוס' ד"ה לכי ומ"ש שם:

מוסף רש"י

שלא עשה בה לאו בהן. דאמיה בהן ולימיה גלאו (לעיל כה:), ולא ביטל יהא חייב. קרבן שבועה (נדרים סח:). מה הטבה רשות. דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל, חייב בקרבן על הבטוחה, אף הרעה דמחייב קרבן הרעה דרשות, ולא נשבע לבטל את המצות, דכל שבועה דהרעה לאו הרשות בידו (שם יז:). אין לי אלא אביו ואמו. כלאחד (סנהדרין סז.) שיהא יחד (שם פה:) קלל שיהא (חולין עח:). אביו ולא אמו אמו ולא אביו. אחד מהם מעין (שם). אביו קלל אמו קלל. לומר אמר קללה כראשם המקרא לאביו ובטופו סמך לאמו (שם וכעי"ז שם פה: וב"מ צד: וחולין עח:) לימרא דאי אמר לו אמי (חולין שם). ר' יונתן אומר. מתחילת המקרא משמע אם אביו ואת אמו, דאע"ג דריו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי אחד מהם (סנהדרין סז.). משמע שניהם כאחד כו'. אביו ואמו משמע נמי אמר אמר לו אמי (חולין עח:).

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' יד טור שמג לאחין דלא רמז טוש"ע י"ד סי' רלו ס"ב:
עג ב מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ב:
עד ג שם בהג"ה:
עה ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
עו ה מיי' פ"ה מהל' ממרים הלכה ה ופ"ו הלכה ב סמג לאחין ריש טוש"ע י"ד סי' רמז סעיף ה:

רבינו חננאל

מתני' נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל לקיים את המצוה ולא קיים פטור. שהיה בדין שיהא חייב דברי ר' יהודה בן בתירה כו'. והני מילי בשוגג ובקרבן: ת"ר נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יכול יהא חייב ת"ל להרע או להיטיב. מה הטבה רשות אף הרעה רשות כו'. ופריש בה נשבע לבטל מצוה ולא ביטל. או נשבע לקיים מצוה ולא קיים. בתרוייהו הואיל ואינו דבר הרשות פטור משבועת ביטוי אבל נשבע להרע לעצמו ולא הרע חייב. מאי טעמא דרשות בידו להרע לעצמו. אבל הנשבע להרע לאחרים כגון שנשבע שאכה לפלוני ואפצע את מוחו וכיוצא בהן פטור שאין הרעה אחרים בידו. אבל נשבע להיטיב לאחרים ולא היטיב חייב. (ואמרינן) [דרייקינן] להא דתנו רבנן. ומאי דקראי בדבר הרשות כתיבי דלמא בדבר מצוה כתיבי. ודחינן לא ס"ד דבחיב להרע או להיטיב דבעינן (הטבה דומיא דהרעה) [הרעה דומיא דהטבה] מה הטבה ליתא בביטול מצוה אף הרעה נמי ליתא בביטול מצוה. ומצאת הרעה זו גופה הטבה היא כיון דליתא בביטול מצוה. והטבה דומיא דהרעה מה הרעה אינה בקיום מצוה אף הטבה אינה בקיום מצוה. והאי הטבה גופה הרעה היא דהא ביטל מצוה. ואקשינן אי הכי אוכל ולא אוכל נמי נימא הכי מה הטבה שאינה בלא אוכל אלא באוכל אף הרעה נמי שאינה בלא אוכל אלא באוכל האי הטבה היא כו'. ודחינן האי מאי אי אמרת בשלמא קראי בדבר הרשות כתיבי. היינו דאצטריך או לרבות הטבת אחרים. אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיבי השתא הרעת אחרים אתרבי הטבתם מיבעי. ואקשינן האי או מיבעי לו לחלק דאי לא כתב או הוה אמינא אינו חייב אלא אם ירע ויטיב תרוייהו בהדי הדדי אבל זה בלא זה פטור. להכי כתב או לחלק. ואמרינן הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה כו'. ופר' חלוקתם כדתניא איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו. אין לי אלא אביו ואמו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com